

Інтегрований урок-подорож з української літератури і мови «Тарасовими шляхами»

Тема. Стежинами, які сходив Тарас.

Мета: формувати уміння використовувати здобуті знання на практиці; розвивати усне і писемне мовлення; вчити визначати істотне у мовному явищі; робити й узагальнювати висновки; закріплювати уміння редагувати текст, розвивати мислення, уяву, пам'ять; формувати культуру спілкування; виховувати любов до рідного слова, почуття гордості за свій народ, шану до геніального українського письменника Т.Шевченка

Обладнання: портрет Т.Г.Шевченка,, Кобзар'', карта України, малюнки, картини Т. Шевченка...

1. Вступна бесіда

- Перед вами портрет Т. Шевченка. Що ви знаєте про його життя?
- Хто вдома має,, Кобзар''?
- Які вірші цього поета ви вчили? Які ваші улюблені,чому?

Кобзарем його ми звемо,
Так від роду і до роду,
Кожен вірш свій і поему
Він присвячував народу.

М. Рильський

Зверніть увагу на карту України. Сьогодні ми уявно проведемо екскурсію по місцях, які пов'язані з іменем великого Кобзаря, і позначимо їх на карті. Дорога буде нелегка, але цікава.

Перед вами текст. Навчіться виразно, з додержанням норм літературної мови читати його.

„ Кобзар''належить до найволелюбніших книг усіх часів... Кожен,відкривши томик,, Кобзаря'' відчує, що книгу цю написала людина, яка воістину вистраждала свої відкриття, людина,яка піднялася до вершин мудрості, на верхів'я людського духу.

- Назвіть м'які приголосні у словах, чим позначається їх м'якість?
- У виділених словах пояснити орфограми.

Пошукова група.

1учень. У Моренцях пролепетав перші слова малий Тарасик. Тут дитя навчилося і дибати. А коли сім'ї Шевченків стало нестерпно жити у Копієвій хатині, Григорій поїхав до Кирилівки просити поради у свого батька Івана Шевченка – усім поважний і усім відомий дід Іван, до якого не один ходив за порадою і поміччю.

Поважали діда і у дворі, знав його, кажуть, і сам пан.

Ось цей мудрий, з великим життєвим досвідом селянин, радиться з Якимом Байком – Катериненим батьком – і куплять у селі Кирилівці дворище селянина Тетерюка за 200 крб. асигнаціями.

2. Село! І серце одпочине.

Село на нашій Україні –

Неначе писанка село.
Зеленим гаєм поросло.

З дитинства нам запали глибоко в душу назви двох сіл на нашій славній Україні: ... і .... Ще відтоді, коли ми вперше почули про Тараса Шевченка, хотілося поглянути на ті рідні села, де народився і жив великий Кобзар, уклонитися священній землі, долам і горам, дорогам і стежкам, які сховає Тарас малими босими ногами.

• Щоб дізнатися назви сіл, де народився і провів дитячі роки поет, треба виконати наступне завдання.

1. Записати спочатку слова з м'яким знаком, а потім без м'якого знака.

Жмен...ці, ін...ший, лос...йон, одц...вітати, Ірпін..., жін...ці, щиріст....

Ключ. У кожному слові підкреслити другу від початку букву – прочитаєте назву села, де народився Т Шевченко.

Відповідь. Моринці.

2. Записати спочатку слова з апострофом, а потім – без.

Зв...язок, тьм...яні, реп...яхи, Солов...йов, арф...яр, пор...ядок, бур...яни, п...єдестал, духм...яний.

Ключ. У кожному слові підкресліть останню букву, прочитайте назву села, де жив Т.Шевченко.

• Знайдімо на карті Черкаської області села Моринці та Керелівку.

Пошукова група.

1учень. У Моренцях пролепетав перші слова малий Тарасик. Тут дитя навчилося і дибати. А коли сім'ї Шевченків стало нестерпно жити у Копієвій хатині, Григорій поїхав до Кирилівки просити поради у свого батька Івана Шевченка – усім поважний і усім відомий дід Іван, до якого не один ходив за порадою і поміччю.

Поважали діда і у дворі, знав його, кажуть, і сам пан.

Ось цей мудрий, з великим життєвим досвідом селянин, радиться з Якимом Байком – Катериненим батьком – і куплять у селі Керелівці дворище селянина Тетерюка за 200 крб. асигнаціями.

2 учень Кирилівка! Першу згадку про це село знаходимо в документах 17 століття на карті французького інженера картографії Гійома Левасера де Боплана, який був свідком воєнних подій 1600 – 1673 років. Він досліджував флору і фауну України, побут і звичаї.

Ось і мандрує до цього села, маленький Тарасик, якому не було і двох років.

3. Усне малювання.

*Дібрати за змістом і римою слова, вставити їх у текст.

...Світає.

Край неба ...,

Соловейко в темнім гаї
Сонце ....
Тихесенько вітер ...,
Степи, лани ...,
Між ярами над ставами
Верби....
Сади рясні ...,
Тополі поволі
Стоять собі, мов сторожа,
... з полем.

- Виразно прочитати поезію.
- Усно намалювати картину, яка постала у вашій уяві.
- Хто бачив схід сонця? Передайте свої враження.
- Визначте граматичну форму дієслів, поясніть їх правопис.
(Палає,віє, зустрічає, мріють, похилились, зеленіють,
розмовляють)

Зупинка 4.

Розлився Дніпро – богатир величавий,
Могутня слов'янська ріка.
Краса України, народів трьох слава, -
Широка, крилата, дзвінка.

- Погляньте на карту України. Вона ніби вишита блакитними нитками річок. На нашій території нараховується близько 73 річок. В основному це малі річки, лише 125 із них мають довжину більше ніж 100 км.

Найбільша річка в Україні і третя річка за величиною в Європі – Дніпро. Для українців – це найвизначніший національний символ серед природних об'єктів. Дніпро – Славута пролягає через усю Україну і через усю її історію. Його оспівано в численних піснях, думах, легендах. Дніпро – національна гордість, слава України.

- Пригадайте, в яких поезіях Т. Шевченка згадується красень Дніпро?

У поемі, „Причинна”
...Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива...

Вірш, „Заповіт”

...Щоб лани широкополі і Дніпро, і кручі
Було видно, було чути, як реве ревучий...

„Іван Підкова”

...Чорна хмара з-за Лиману

Небо, сонце криє,
Синє море звірюкою
То стогне, то виє,
Дніпра гирло затопило...

„ Гайдамаки ”

...Ой Дніпре мій, Дніпре, широкий та дужий!
Багато ти, батьку, у море носив
Козацької крові; ...

„ Над Дніпровою сагою ”

Над Дніпровою сагою
Стоїть явор меж лозою,
Меж лозою з ялиною,
З червоною калиною.

Ой ти, Дніпре, ой ти, батьку,
Кажі мені всю правдоньку:
А де броди глибокіі»
А де броди міленькіі?
— А де кручі високіі,
То там броди глибокіі

Грізними та непривітними були Дніпровські пороги для чужинців. Сюди не могла досягнути ані рука королівського чиновника, ані рука пана-узурпатора, ані укази самого короля. Саме Дніпровські пороги робили запорожців недосяжними й для бусурманів.

Найбільший водоспад був на Ненаситцеві, який знаходився по правому березі. Це місце порога козаки називали «пеклом», бо його висота досягала 7 м, і вода тут вирувала і течією миттєво тягла за собою. Окрім порогів, на Дніпрі були «забори» — невеликі скелі, які стирчали з води. Важко доводилося йти по течії через Дніпрові пороги, та ще важче — проти неї. На кожному порозі козакам доводилося перетягати човни попід берегом, а на деяких ділянках вони брали човни на плечі й переносили суходолом.

- Чи знаєте ви, звідки бере свій початок Дніпро? (з річки Росі)
- Скільки всього приток у Дніпра? (1424)
- Які найбільші? (Прип'ять, Десна)
- Які міста розкинулися на його берегах? (Київ, Канів, Запоріжжя, Херсон, Черкаси...)

- У якому місті могила Т.Г.Шевченка?

Над широким Дніпром
У промінні блакиті
І висока, і тиха могила.
В тій могилі співець

Незабутній лежить,
Що народу віддав свої сили.

Й.

Прочитайте уривок із вірша В.Сосюри, поясніть випадки чергування У –В та І –

Як сонця безсмертного коло,
Що креслить в небі путі,
Любіть свою мову і ніколи
Її не забудьте в житті.
Народ наш, трудар наш і воїн,
Що тьму подолав в бою.
І той лиш пошани достоїш,
Хто мову шанує свою.

• Тож любіть свій рідний край, мову, якою співала вам колискові мати. Любіть їх так, як любив Тарас Григорович Шевченко.

Юні редактори

Завдання: прочитати текст, дати йому заголовок; знайти помилки у тексті; пояснити розділові знаки.

Зійди у травні на Тарасову гору. І тебе зачарують співом солові. Бо солові тут особливі. Це, кажуть, єдине місце в Україні, де живе дванадцять видів соловіїв. Солові ніби злетілися в гості до Тараса Шевченка. Як тільки спаде надвечір'я, солові тут змагаються своїм хистом. З кожного гаю лине своя полум'яна пісня. І над Тарасовою горою звучить багатоголосий солов'їний хор.

І слухає цю солов'їну хвалу Кобзареві Дніпро, що вється в підгір'ї.

Гра. «Зайве слово»

Щоб піднятися сходами на Тарасову гору, потрібно усунути перешкоди: підкреслити зайве слово, своє рішення прокоментувати, опираючись на правило..

1. Очеретянці, вишеньці, ніженьці.
2. Тонший, женьшень, бризкати.
3. Батько, призьба, бризкати.
4. Юність, сміється, умивається.
5. Цвях, свято, черв'як.
6. Цар, вчотирьох, кобзар.
7. Мавпячий, буряк, порядок.

У кожному зайвому слові підкреслити другу від початку букву – вийде назва Тарасової гори.

Відповідь. Чернеча.

Юні екскурсоводи

Музей під відкритим небом...

Уявіть, що ви у музеї Т. Шевченка. Розкажіть про експонати, які там знаходяться. Які думки навіюють вам ці експонати.

Завдання,, Які квіти ми принесемо на могилу поета?''

Виконайте завдання, яке принесли хмаринки.

Відповідь: мак.

Зупинка 5.

Над самим Дніпром на горах,

Огороджений з боків

Ровом, мурами, валами.

Київ виріс і розцвів.

Олександр Олесь

Т. Шевченко приїжджав до Києва, хотів там працювати в університеті.

Кросворд. Ми знову у Києві.

Закінчити речення. Вписавши Доповнення у клітинки кросворда, у центральній колонці прочитаєте пропущені слова з афоризму Т.Шевченка,, Не вмирає ... наша, не вмирає ...''

1. Київ заснували Кий, Щек, Хорив та сестра ... (Либідь)
2. Надзвичайно крутий Андріївський .... (Узвіз.)
3. На вулицях Києва цвітуть ....(Каштани.)
4. Національна бібліотека України імені .... (Вернадського)
5. Одна зі станцій Київського метрополітену ....(Святошин.)
6. Собор у якому знаходяться найдавніші фрески. (Софійський)
7. Літописець Києво-Печерської ... (Лаври)
8. Кого із князів називали Мудрим? (Ярослава).

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8